

Zelenina

- složení
  - o 90% vody
  - o 10% sacharidy, tuky, bílkoviny – obsah velmi nízký
- organické kyseliny, minerální látky, vitaminy, aromatické látky, pigmenty, rostlinné fenoly, sírné sloučeniny, enzymy, hořké látky
- polysacharidy – pektin, celulóza
- fytoncidy – bakteriostatické, baktericidné
- alkaloidy
- dusičnany
- nízké kyselost – pH = 5,0 --- 6,5
- vitaminy – C, folacin, karotenoidy
- jedlé části, zejména kořeny, bulvy, listy, nat', květenství, plody jednoletých, nebo víceletých rostlin
- rozdělení
  - o košťálová
  - o salátová
  - o listová
  - o řapíková
  - o stonková – dužnaté výhonky
  - o kořenová
  - o cibulová
  - o kořeninová - natě
  - o plodová
    - tykvovité
    - lilkovité
    - luskoviny - lusková
    - obiloviny - klasy
    - hvězdíčovité
  - o zelenina rychlená (skleníková)
  - o zelenina polní
  - o zelenina
    - polní
    - poloraná
    - polopozdní
    - pozdní
- stonková zelenina
  - o košťálová
    - kapusta zimní (lupencová)
      - zelená, hnědá, fialová
      - kadeřavá
    - kapusta hlávková
      - raná, letní, pozdní
    - kapusta pupencová
    - zelí

- rané – bílé
    - pozdní – červené
    - mnoho odrůd :dobrovodské, královehradecká
  - brukev
    - rané, letní, podzimní
    - zelené, fialové
  - květák
    - mnoho odrůd
    - nejjemnější košťálovina
  - brokolice
    - zelené květenství podobné řídkému kvěťáku
  - pekingské zelí
    - nesprávně čínské tvoří hlávky
  - čínské zelí
    - méně rozšířené
- listová zelenina
- salátová zelenina
  - výhradně v čerstvém stavu
  - salát hlávkový
    - hlávky řídké – rané
    - hlávky husté – pozdní
  - salát
    - rychlený, raný polní, pozdní polný
  - salát římský, ledový listový, štěrbák zahradní, čekanka salátová, polníček, řeřicha zahradní
  - konzumujeme pouze za studena
  - špenát
    - raný, letní, zimní
    - různé druhy
    - kyselina šťavelová pouze uvařený
  - lebeda zahradní, novozélandský špenát, čínská hořčice, mangold, šťovík
- řapíková zelenina
- reveň
    - kyselina šťavelová
  - řapíkový celer, kardy, katrán, sladký fenykl
  - stonková zelenina
    - dužnaté výhonky, mladé podzemní vybělené výhonky
  - chřest
    - balený do svazků
    - chřest polévkový
    - chřest k vaření
    - chmelniček

- mladé výhonky bambusu

- kořenová zelenina

- mrkev (kuželovitý, dlouhý, špičatý)
- karotka (válcovitý, krátký)
- petržel
  - kořenová
  - listová
- pastinák
- černý kořen
- červená řepa
  - červená, fialová, černá,
  - kruhovitost
  - kyselina šťavelová
- ředkev
  - větší než ředkvička
  - bílá ředkev mnichovská
  - černá ředkev zimní
- ředkvička
  - podlouhlé bulvy i bílé
- celer
  - bulvový, řapíkový, kořenová zelenina s bulvami
  - listový
- vodnice
  - okrouhlice, střištní nebo podzimní řepa
- krabilice
- tuřín
  - mladé žlutomasé bulvy
- křen
  - kořenová zelenina s oddenky
  - malínský křen
  - staré zboží je málo aromatické

- Cibulová zelenina

- Zdužnatěle listy
- Cibule kuchyňské
  - S čerstvou natí
  - Volně sypaná
- Cibule perlovka
- Cibule vytrvalá
- Šalotka
- Česnek kuchyňský
  - Hranaté cibulky
  - Hluchý česnek
  - Česnek bílý – jakostnější
  - Česnek modrý – jarní zimní, rychlený zelený česnek

- Pór
  - Roste dlouho do podzimu i v mírné zimě
  - Pór zimní, letní
- Pažitka
  - Prodává se – řezané listy ve svazečcích, trsy s hlínou, i s kořenáči

- Kořenová zelenina
  - Natě
  - Specifická, výrazná chuť a vůně
  - Používají se jako koření
  - Kopr, celerová a petrželová nat', libeček, kebrlík, saturejka, estragon, kadeřavá petržel

- Plodová zelenina
  - Tykvovité
    - Okurka
      - Nedo zralé plody okurky obecné nebo zahradní
      - Okurky skleníkové, pařeništní
      - Okurky polní
        - Salátové
        - Nakládačky
      - Podle upotřebení
        - Salátové
        - Nakládačky
        - Kornyšonky
        - Přerostky
      - Pochutina
    - Tykev
      - Stolní
        - Obrovská, obecná
        - Krmná
        - Stolní odrůdy mají mnoho botanických forem (velikost, tvar, barva, slupky)
    - Patison
      - Forma tykve, ble dozelená, nebo oranžové disky
    - Zuketa
    - Meloun vodní
      - Zralé plody, tmavě zelená, červená vodnatá dužnina, černá semena
    - Meloun cukrový
      - Plody melounu pravého
      - Kantalupy
      - Síťkované
      - Hladké neboli malté zské
      - Podle aromatu
        - Ananasové

- Vanilkové
  - Hruškové
- Lilkovité
  - Rajčata
    - Odrůdy – červené, růžové, žluté, keříčkové, tyčkové
    - Zelená rajčata – z poslední sklizně – toxické
  - Paprika
    - Paprika zeleninová, kořeninová, sladká, pálivá, tenkostěnná, tlustostěnná
    - Zralé sušené plody kořeninové papriky – mletá paprika – koření
  - Lilek jedlý
    - Lilek velkokvětý
  - Baklažán, patlažán, patližán
- Bobulová zelenina
  - Lusková zelenina
    - Hrách zahradní setý
      - Zelený hrášek – nedozralý ve stadiu mléčné zralosti
    - Fazol
      - Zelený nebo žlutý lusk obsahující bílé nebo barevná semena
      - Fazoly zeleninové čili chřestové, voskové, máslové
    - Sója
- KLASY
  - Kukuřice cukrová
    - Sklízí se v mléčné zralosti
- HVĚZDNICOVITÉ
  - Artyčoky
    - Zdužnatělá květenství (dužnaté lůžko a zákrovní obalové lístky)
    - Lahůdková zelenina
    - Mnoho druhů
- Vady zeleniny
  - Zapařená zelenina
  - Plesnivá a nahnilá zelenina
  - Živočišní škůdci – hmyz, larvy, plži
  - Rostlinné choroby
    - Rzivost, strupovitost, černání
  - Namrzlá zelenina
  - Mechanické poškození
- Výrobky ze zeleniny
  - Sušená zelenina
    - Max 12% vody
    - Kořenová , cibulová, naťová ----- jednodruhová
    - Vady
      - Obsah písku, dřevnatá zelenina, cizí pachy, plísně, škůdci

- Sterilovaná zelenina
  - Nálevy
    - Slané, sladkokyselé, kyselé, cukerné
  - Vady
    - Cizí pachy, bombáž, zákal na hrášku, rozvařený obsah, změna barvy
- Mléčné kvašená zelenina
  - Zelí, okurky, květák
- Protlaky
  - Rajčatový
  - Paprikový
  - Špenátový
  - Jednodruhové
  - Směsy
- Proslazená zelenina, zelenina v soli, zelenina v octu
- Zelenina chemicky konzervované
- Nakládaná zelenina
- Mléčně kvašená + nálev s konzervační látkou u většiny druhů i sterilace
  - Vady
    - Plíseň, zvrhlé kysání, měknutí, kašovitosť a slizovatosť zelí
- Upravená chlazená čerstvá zelenina
  - Jednodruhové, smíšení
- Zmrazená zelenina
  - Celá (hrášek, květák)
  - Krájená (kapusta)
  - Protlak (špenát)
  - Při 18 st.C
- Zeleninové šťávy
- Fyzikální a chemické požadavky na jakost
  - Obsah soli
  - Obsah popela
  - Kyselost
  - Refraktometrická sušina (minimální podíl vnesený rajčatovou surovinou – u kečupů)
  - Smyslové požadavky
    - Konzistence a vzhled, barva, chuť a vůně

Houby

- houby pravé
- plodnice
  - bílkoviny
  - vitamíny
  - minerální látky
  - chitin
- výrazná specifická chuť a vůně
- zvláštní nařízení

- normy pro čerstvé i zpracované houby
- houby jedlé, nejedlé, zdraví škodlivé
- červivost
  - larvy much a brouků
  - zapaření
    - nejzávažnější závada – rozklad houby, jsou slizké, vlhké, zavadlé, nepříjemný pach
- průmyslově zpracované houby
  - u nás vyrobené – žampion dvojnýtusný
  - hláva ustříčná
- sušené houby
  - jeden druh, nebo směs 14% vody
  - vady
    - spařené, plesnivé, se škůdci
- čerstvé houby
  - čerstvé houby volně rostoucí
  - čerstvé houby pěstované
- výrobky z hub
  - konzervované, sušené, zmražené
- ostatní výrobky z hub
  - granuláty z hub, pasty a prášek, extrakty, koncentráty
- sterilované houby
  - v různých nálevech
- nakládané houby
  - v roztocích konzervačních prostředků
  - někdy se sterilizují
- kysané houby
  - mléčné kysání
- zmrazené houby
- výtažky z hub
- další výrobky z hub
- sušené, rozemleté houby
- polévky
- kostky, pasty, krémy

Droždí

- druhy
  - pekařské droždí čerstvé světlé barvy, kvasničná vůně, mírně nakyslé, rozplývavé, nesmí být mazlavé ani drobné
- složení
  - voda, bílkoviny, glykogen, ...
- vitaminy B komplexu, DNA, ergosterol
- zkoušení
  - senzoricky, mikrobiologicky, sušina, popel, mohutnost kynutí, kvasivost
- vady
  - barvy, konzistence, plíseň, pachy, vady chuti, malá kypřící schopnost

- pekařské droždí sušené
  - upravené sušením tak, aby bylo schopné způsobit kynutí těst
- sušené droždí jedné
  - upravené sušením a neschopné způsobit kynutí těst
- krmné droždí lisování, nebo sušené
  - z pekařského droždí
  - z jiných mikroorganismů